

פרשת שלח – הכל עניין של זווית ראייה

1. במדבר יג, כו-כט: וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה וישבו אתם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ: ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלוחתנו וגם זבת זולב ודבש הוא וזה פריה: אִפֶּס כי עז העם הישב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילדי הענק ראינו שם: עמלק יושב בארץ הנגב והזוהתי והיבסי והאמרי יושב בהר והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן:

2. שם, כב: ויעלו בנגב ויבא עד זברון ושם אהרן וישבי ילדי הענק וזברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים:

הרב יעקב משה חרל"פ, מי מרום, חלק ה, עמ' רז: הנה אף על פי שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות וחברון שהיא הטרשים שלה מבונה בכל טוב על אחד משבעה בצוען (עיין רש"י), בכל זאת היחס לארץ ישראל צריך להיות לא מצד שהיא חשובה יותר משאר הארצות, כי אם מצד טובה העצמי, כפי מה שהיא באמת, ובלי השגה זו אי אפשר לזכות למעלתה האמתית של הארץ, ולא עוד אלא שבזמן שאינם מבינים את הארץ מצד עצמותה, וכל התפיסה בה היא אך ורק מצד שהיא משובחת ונבחרת יותר משאר ארצות, בזה עצמו נותנים מקום למציאות הגלות, ומכאן נובע הקלקול של המרגלים, שלא הבינו את הארץ אלא בבחינה זו שנבנתה שבע שנים לפני צוען מצרים, ולפיכך הגיעו למה שהגיעו, אמנם יהושע וכלב לא אמרו כן, הם אמרו "טובה הארץ מאד מאד" (במדבר יד, ז), היינו שהיא טובה מצד עצמה, ולא רק ביחס כלפי שאר ארצות.

3. שם, ל: עלה זעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה:

שם, לג: ושם ראינו את הנפלים בני ענק מן הנפלים ונחי בעינינו כוונבים וכן היינו בעיניהם: שם יד, כד: ועבדי כלב עקב היתה ריוח אונרת עמו וימלא אוזרי והביאתנו אל הארץ אשר בא שמה וירעו וירשנה:

4. רש"י הראשון על התורה: אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החודש הזה לכם' שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח ב'בראשית' משום "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים" (תהלים קיא, ו), שאם יאמרו אומות העולם לישראל: ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם: כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו.

הרב יעקב משה חרל"פ, מי מרום, חלק ה, עמ' ה): אימרה זו תדירית היא. בכל פעם שבני מתקרבים לארץ קדשם – באים האומות וטוענים ליסטים אתם, לנו הארץ ולא לכם. ורק כשישראל אוחזים בהכרת 'כח מעשיו הגיד לעמו' רק אז מסתמות טענותיהם של האומות. וגם זאת היא מפלאי הפלאות, שלא נאמר 'כח מעשיו הגיד לעמים' כי אם 'כח מעשיו הגיד לעמו', שאם אך ישראל יודעים ומכירים את כח מעשיו, כבר מסתמות טענותיהם של העמים ...

5. פסרי, פיוקה ע: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (במדבר טו, ט) – העין הולכת אחרי הלב, ולא הלב אחרי העין.

6. מנחות מג, ב: תניא היה ר' מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד.

7. הרב נפתלי צבי יהודה ברלין בפירוש העמק דבר: חוט המקיף את החוטין של לבן ופותלו יהיה תכלת ... ובוה בא ללמדנו דתכלת דומה לכסא הכבוד, ובא להזכיר דכל השתלשלות חיי האדם, שנגד זה באו חוטי לבן מין כנף, באו ממקור העליון סיבת כל הסיבות יתעלה, על כן חוט של תכלת פותל חוטי לבן.

8. רש"ר הירש, במדבר טו, לט: ... השכל התר אחרי הלב ואחרי העיניים יעריך את הדברים רק על פי יחסם לתחום שלטונו הוא, והוא יטפח מורא ותקוה רק על פי התוצאות של משפט זה. אולם אם האדם מקרב או מרחק, ירא או מקווה, רק על פי השכל הדין על פי "הלב והעיניים" – שוב אין דעתו פנויה להגות בה' ובתורתו; שוב אין דעתו נתונה לה' המכוון את מעשיו והמנהיג את גורלו ... עבודת הלב והעיניים איננה עולה בקנה אחד עם עבודת ה': "אחרי לבבכם ואחרי עיניכם – אתם זונים". מי שהולך אחרי לבו ואחרי עינו – כבר בגד בה' וזנה מאחוריו.

אולם עניין אחר הוא אם ה' ותורתו מקובלים עלינו כעבודת היסוד של כל העובדות, והם הבסיס ונקודת המוצא לכל עיונינו, הגיגינו וחריצת דינינו ... לא נשקול תחילה את כוח הדברים מול כוחנו, שכן מעלינו ומעל עולמנו ניצב ה' ורצונו הקדוש. לא ניחס גדולה וגבורה לגדולה ולגבורה החושנית והרוחנית כשלעצמה, כי רק להתאמה לרצון ה' ולעשיית רצונו ... הפיכה זו של כל מהותנו הנפשית והחושנית, המקרבת והמרחקת, היראה והמקווה, – היא היא התכלית של ניצני הציצית שבבגדינו.

9. שמונה קבצים ד, טז: היחש האמיתי הפנימי אל היסוד של המציאות במקורו, משיב לנשמה את צביונה. וזה מצוי באמונה האלהית ... אומללים הם האנשים, שמהות החיים שלהם ריקן הוא מאורה המחיה של האמונה הטהורה, אפילו אם יושר וצדק, כבוד הבריות, גמילות חסדים, וכמה מדות טובות, וכשרון ודעת יהיה בגורלם, כל אלה אפלים הם, נטולי אור החיים, כל זמן שאין בהיקת אור האמונה האלהית, העליונה המתנשא מכל ערך הגה ורעיון, חלה עליה; אומלל הוא העם שאין לו אמונה אלהית, אומללות הם נשמות יחידיו, אע"פ שהוא נראה חי פועל מסדר וכובש, מנצח ועושה חיל ודוגל בדגל נאה בפוליטיקא העולמית. כל אלה לא יאשרוהו, ולא ימלאו את המקום הפנימי, של קודש הקדשים הריק בחייו העצמיים ... דגל האמת האלהית כי יתרומם בתוך לב מבקש אלהים, דורש חיים של אמת פנימית, דגלם של ישראל הוא לא בגבורת הסוס ולא בשוקי האיש לא בחיל ולא בכח, ולא בעושר ולא בתפארת מנצחים יחיה יחיד ועם, כי אם ביסוד מקור חיי אמת המצוי רק באמונה האלהית, הברורה והטבעית מעומק טבע הנשמה.